

(i) Printed Pages : 7

Roll No.

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

0	3	3	2
---	---	---	---

Exam. Code :

0	0	0	4
---	---	---	---

B.A./B.Sc. (General) 4th Semester

1046

POLITICAL SCIENCE (In all Mediums)

Paper-Indian Politics

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 90

Note :- (1) Question No. I is compulsory. Do any **nine** questions from it.

(2) Do any **one** question from each Unit.

(3) Marks of Private candidates will be proportionately increased in lieu of internal assessment.

I. Answer in about 15-20 words each :

(1) Give four defects of Indian Party System.

(2) What is meant by one party dominant system ?

(3) Name the President of BJP.

(4) What is the social base of Indian National Congress ?

(5) What is a Pressure Group ?

(6) Name any four Regional Political Parties.

(7) Give two functions of Election Commission.

(8) Give four determinants of Voting Behaviour in India.

(9) What is the effect of Caste in Indian Politics ?

- (10) What is communalism ?
- (11) What is Coalition Politics ?
- (12) Give four basic principles of Indian Foreign Policy.
- (13) Why did India adopt policy of Non-Alignment.
- (14) Give four arguments for reservation.
- (15) What do you know about Panchsheel ? 2×9=18

UNIT—I

- II. Examine the nature of Party System in India. 18

OR

- III. Discuss the ideology and social Base of Communist Party of India (Marxist). 18

UNIT—II

- IV. Discuss the role of Pressure Groups in Indian Politics. 18

OR

- V. What are the defects of Indian Electoral System ? How can they be removed ? 9,9

UNIT—III

- VI. What are the emerging Trends in Indian Politics ? 18

OR

- VII. Discuss the impact of Regionalism on Indian Political System. 18

UNIT—IV

VIII. What are the main determinants of Indian Foreign Policy ? 18

OR

IX. What have been the advantages and disadvantages of Non Alignment (NAM) for India ? 18

(हिन्दी माध्यम)

- नोट :- (1) प्रश्न नं. I अनिवार्य है। किन्हीं नौ प्रश्नों के उत्तर दें।
(2) हर यूनिट में से एक-एक प्रश्न करें।
(3) प्राइवेट विद्यार्थियों के अंदरूनी मूल्यांकन के अंक बढ़ा दिये जाएंगे।

I. 15-20 शब्दों में उत्तर दें :—

- (1) भारतीय दल प्रणाली के चार दोष बताएं।
- (2) एक दल की प्रमुखता से क्या अभिप्राय है ?
- (3) भाजपा के अध्यक्ष का नाम बताएं।
- (4) भारतीय राष्ट्रीय कांग्रेस का सामाजिक आधार क्या है ?
- (5) दबाव समूह क्या हैं ?
- (6) किन्हीं चार क्षेत्रीय राजनीतिक दलों के नाम बताएं।
- (7) चुनाव आयोग के दो कार्य बताएं।
- (8) भारत में मतदान व्यवहार को प्रभावित करने वाले चार तत्त्व बताएं।
- (9) भारत में जाति का राजनीति पर क्या प्रभाव है ?

- (10) साम्प्रदायिकता का क्या अर्थ है ?
- (11) गठबंधन की राजनीति क्या है ?
- (12) भारतीय विदेश नीति के चार मूल सिद्धांत बताएं।
- (13) भारत ने गुटनिरपेक्षता की नीति क्यों अपनाई ?
- (14) आरक्षण के पक्ष में चार तर्क दें।
- (15) आप पंचशील के बारे में क्या जानते हैं ? 2×9=18

यूनिट-I

- II. भारत में दल प्रणाली के स्वरूप की व्याख्या करें। 18

अथवा

- III. भारतीय कम्युनिस्ट पार्टी (मार्क्सवादी) की विचारधारा एवं सामाजिक आधार बताएं। 18

यूनिट-II

- IV. भारतीय राजनीति में दबाव समूहों की भूमिका बताएं। 18

अथवा

- V. भारतीय चुनाव प्रणाली के क्या दोष हैं ? इन्हें कैसे दूर किया जा सकता है ? 9,9

यूनिट-III

- VI. भारतीय राजनीति में उभर रही प्रवृत्तियां कौन सी हैं ? 18

अथवा

- VII. भारतीय राजनीतिक प्रणाली पर क्षेत्रवाद के प्रभाव के बारे में बताएं। 18

ਯੂਨਿਟ-IV

VIII. ਭਾਰਤੀਯ ਵਿਦੇਸ਼ ਨੀਤਿ ਕੋ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਮੁਖਯ ਤਤ੍ਵ ਕੌਨ ਸੇ
ਹੈਂ ?

18

ਅਥਵਾ

IX. ਭਾਰਤ ਕੇ ਲਿਏ ਗੁਟਨਿਰਪੇਖਤਾ ਕੀ ਨੀਤਿ ਕੇ ਲਾਭੋਂ ਔਰ ਹਾਨਿਯੋਂ ਕੇ ਬਾਰੇ
ਮੈਂ ਬਤਾਏਂ।

18

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ :- (1) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. I ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ 9 ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ
ਦਿਉ।

(2) ਹਰ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।

(3) ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਮੁਲਾਂਕਨ ਦੇ ਅੰਕ ਵਧਾ
ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ।

I. ਉੱਤਰ 15-20 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਉ :

(1) ਭਾਰਤੀ ਦਲ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਚਾਰ ਦੋਸ਼ ਦੱਸੋ।

(2) ਇੱਕ ਦਲ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁਖਤਾ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ ?

(3) ਭਾ.ਜ.ਪਾ. ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦਾ ਨਾਮ ਦੱਸੋ।

(4) ਭਾਰਤੀ ਰਾਸ਼ਟਰ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਸਮਾਜਿਕ ਆਧਾਰ ਕੀ ਹੈ ?

(5) ਦਬਾਵ ਸਮੂਹ ਕੀ ਹਨ ?

(6) ਚਾਰ ਖੇਤਰੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਦਲਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੱਸੋ।

(7) ਚੋਣ ਆਯੋਗ ਦੇ ਦੋ ਕਾਰਜ ਦੱਸੋ।

(8) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਮਤਦਾਨ ਵਿਹਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਚਾਰ ਤੱਤ ਦੱਸੋ।

(9) ਭਾਰਤ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਤੇ ਜਾਤੀ ਦਾ ਕੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ ?

(10) ਸਮਪ੍ਰਦਾਇਕਤਾ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ ?

(11) ਗਠਬੰਧਨ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ ?

(12) ਭਾਰਤੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਨੀਤੀ ਦੇ ਚਾਰ ਮੂਲ ਸਿਧਾਂਤ ਦੱਸੋ।

(13) ਭਾਰਤ ਨੇ ਗੁਟ ਨਿਰਪੇਖਤਾ ਦੀ ਨੀਤੀ ਕਿਉਂ ਅਪਨਾਈ ?

(14) ਰਾਖਵੇਂਕਰਣ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਦਲੀਲਾਂ ਦਿਉ।

(15) ਪੰਚਸ਼ੀਲ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ।

2×9=18

ਯੂਨਿਟ—I

II. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਦਲ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਸਰੂਪ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 18

ਜਾਂ

III. ਭਾਰਤੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ (ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ) ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਆਧਾਰ ਦੱਸੋ। 18

ਯੂਨਿਟ—II

IV. ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਦਬਾਵ ਸਮੂਹਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੱਸੋ। 18

ਜਾਂ

V. ਭਾਰਤੀ ਚੋਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਕੀ ਦੋਸ਼ ਹਨ ? ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ? 9,9

ਯੂਨਿਟ—III

VI. ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ ਉਭਰਦੀਆਂ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ। 18

ਜਾਂ

VII. ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਤੇ ਖੇਤਰਵਾਦ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ। 18

ਯੂਨਿਟ—IV

VIII. ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਵਿਦੇਸ਼ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੁੱਖ ਤੱਤਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ।

18

ਜਾਂ

IX. ਭਾਰਤ ਦੀ ਗੁਟ ਨਿਰਪੇਖਤਾ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਲਾਭ ਅਤੇ ਹਾਨੀਆਂ ਦੱਸੋ। 18